

TIOSESI O 'UVEA MO FUTUNA

'Uluaki fagonogono

Palalau pea mo faka'iloga mo'o fa'ufa'u pea mo fakaakea o te Tui

▪ Pe'e kita foaki 'ia te Tui ?

'Ei pea kailoa. Kailoa : he'e mole foaki 'ia te tui o hagē he foaki o he me'a. Ko te Tuí, 'e foaki e te 'Atua. 'E mole ko tātou 'ae tou foaki 'ia te Tuí. 'Ei, 'e tou foaki 'ia te Tui mokapau 'e tou faiga'i atatou fāna□ ke natou 'ilo'i 'ia te 'Atua pea ke nato felōgoi mo la.

▪ O kamata i te lakaga fea ?

Tautonu 'osi. 'E ma'uhiga ke logo'i e te fānau 'e 'afio 'ia te 'Atua i totatou ma'uli o te 'aho fuli. 'E kamata pē i 'onatou 'uluaki māhina. 'E logo'i lelei 'osi pē e fānau me'a 'e tou fakama'uhiga. Kā 'e iai pe leva 'ia te temi 'ae tonu ai ke fakamahino lelei kiā nātou 'ia te tupu'aga o tatatou ma'uli fēia.

▪ I te potu fea?

I lotofale, 'e tonu 'ia te 'Atua 'aia, 'aē 'e ina afio'i 'otatou ma'uli, ke iai he kogame'a mo'o 'ona. He ki'i fa'ahi mo'o faikole, 'e tu'u ai he hilihili'aga mo he tohitapu, he fo'i sela. Pe'e ko he fakatātā. 'E ma'ua ke fakamahino ki te fānau ko te Atua 'e nofo mo tātou, pea 'e feala te palalau mo ia, te palalau kiā te la. 'E iai he kogame'a o te lotofale 'e 'āteaina kiā te ia.

▪ Te 'ū lakaga ma'uhiga

'E ma'uhiga ki te 'ū fānau 'ia te 'ū lakaga 'e tou taupau mo fakama'uhiga tu'uma'u: lakaga 'aia 'e 'iloga mo ma'uhiga i tonatou ma'uli i te 'aho fuli: te temi 'ala i te 'uhú, te 'ū temi kai, te temi moe. Ko'enā 'ia lakaga ma'uhiga ke fakaulu ai ni ki'i kole , 'e mole ko he ma'ua ia ke loloa .

▪ Te 'ū temi fai fakamatala

I te afiafi, ko te temi ia o te fai fakamatala mo lau hisitolia. Ko te lakaga 'aia 'e fia fai mamahi ki ai 'ia te 'ū fanaú, tāfito lā mokā ko 'anatonu mātu'a totonu 'ae natou lau age 'ia te 'ū hisitolia. Koteā lā 'aē mole fakamatala age ai 'ia hisitolia o nātou 'ū tagata ma'uhiga o te tohi tapu? 'E feala leva, ki he temi ki muli mai, ke natou fakapipiki atu kiā higoa 'aia, 'ulugaaga ne'e talanoa'i ai nātou: o hagē la , kā talanoa ki te tui, pea feala ia ke natou fakafehoanaki te tui pea mo 'Apalahamo: Tamai a nātou 'e tui, pe'e talanoa ki te faka'apa'apa'i o te Lao pea natou manatu'i Moisesese. 'E fēia lā te fa'ufa'u māmālie o te ma'uli o te 'ū fānau i te tui.

▪ Te 'Ēkelesia

Kapau 'e 'afio 'ia te 'Atua i lotofale, 'e toe 'afio foki i te fale fakatahi o te haha'i fuli pē 'e tui, 'ia te 'ēkelesia. 'E ma'uhiga ke tautau faipē ni ki'i hā'ele ki ai ke 'ilo'i e te fānau 'e iai he tahi kogame'a kehe age, ko te fale o nātou fuli 'e tui, lalahi pe'e liliki.

▪ Te 'ū agaaga ke fai

I fafo, 'e feala ke sio'i mo fakafiafia ki te matafenua. 'E feala te fakafeta'i ki te 'Atua pea mo 'ako'i ki te fānau, 'e tahi 'ia kita mo te nātula mo te 'Atua. 'E toe feala foki ke kita fakahā o kita mamahi ki te 'Atua. 'E toe fealapē i ni'ihi lakaga, ke kita "muna"... 'E tonu 'ia te tamasi'i ke poto i te fakafeta'i ki te Atua hu'uga mo te matafenua i tona taulekaleka, ke poto i te fakamatala ki te 'Atua me'a 'e ina fakakaukau'i, me'a 'e ina hala'ia...

▪ Te 'ū faka'iloga

Ki te 'ū fānau liliki, 'e mole ko te fakakaukau pē 'e 'aoga ki te fakanofonofa'aki o te tui, 'e kau ki ai mo 'ihi gaugae o te sino kātoa. Ko ia, 'e tataupē pe'e mole mahino kātoa kiā natou me'a fuli e tou fai, kā 'e ma'uhiga ke

tou ako age. O hagē lā ko te faka'iloga o te kolusé, 'e faigata'a mo'oni mokā tou fakakaukau atu ki ai. Kā 'e tataupē, ako age 'ia te faka'iloga o te koluse, he'e ha'u pē te temi mo 'ana fakamahino kiā agafai ne'e sio māhani ki ai, talu mai tona kei veliveli.

▪ **Te misa**

'E ma'uhiga 'aupito, kiā fānau mai te ta'u 3 ki te ta'u 7, ke natou a'u o misa fakatahi mo 'anatonu mātu'a. 'E kau te misa kiā me'a kā natou tauhi fakatahi ki ai. Kapau lā, 'e mole natou mahino kiā me'a 'e hoko ai, kā 'e ko honatou tahi 'api 'aē ,pea 'e natou fakatahi ai pē mo nātou 'e natou fe'ofa'ofani. 'E natou vaevae tatau mo 'anatonu mātu'a he lakaga ma'uhiga. Io, 'e mole tonu foki ke natou fakalelu ki te faikole a te haha'i lalahi. I ni'ihī lakaga 'e tonu ai ke 'ave nātou ki fafo, kā ko te 'ū fānau, 'e kamata feia pē mu'a ...

▪ **Te ma'uli māhani**

I 'onatonu 'uluaki ta'u, ko te tatau pē o te fānau, ko te 'ū fo'i kausū homi vai. 'E natou puke o faifaitaki me'a fulifuli mai te ma'uli o 'anatonu mātu'a. 'E natou fakama'uma'u te 'ū lakaga, te 'ū haha'i, te 'ū hisitolia, te 'ū agafai, te 'ū kogame'a.

▪ **Te ta'u 'atamai**

I te ta'u 6 pe'e ta'u 7, 'e ulu leva te fānau ki he lakaga fo'ou o tona ma'uli, he'e fekumi leva ke mavae mai ana mātu'a kae fia fakafelāve'i mo ni'ihī kehe age. Kua feala leva ke 'alu o kāpīte, ke 'alu ki 'ana kui pe ki ni'ona kaume'a. Kaugamālie te 'ū fānau 'e olo o kāpīte ne'e taki 'e ni onatonu kaume'a...

▪ **Te kāpīte**

I te temi kua kāpīte ai 'ia te tamasi'i, kua feala tana ma'uli'i me'a ne'e ina ako. 'E ma'uhiga ke mahino pe'e feafea'i tana fakafelōgoi fakahagatonu mo te 'Atua. Ko me'a fuli ne'e ina ma'uli'i talu mai tana tupu, 'e tokoni leva ki te fa'ufa'u o te felōgoi 'aia. O hagē lā, ki te temi 'e ina lau ai 'ia te Tohi Tapu, 'e ma'uhiga tana mahino ki te lautohi ne'e ina fai, kae ko te ma'uhiga tāfito, ko tana mahino ki te fakahinohino 'e fai e te kogatohi kiā ia, ke fa'u 'aki tona ma'uli i te 'aho fuli.

▪ **Te 'ū mātu'a pea mo te kāpīte**

'E liliu leva 'ia te 'ū mātu'a, ko he toe hoko atu o te kāpīte, 'aki tanā fia 'ilo'i-me'a-fuli kiā me'a ne'e ina ako i te kāpīte, aki tanā faka'aoga me'a gāue 'e tufa kiā nātou mo'o hoko 'aki o te kāpīte i loto fale.

▪ **Te ma'ua fea?**

'E tonu ke tou tōkakaga he'e iai te ta'u o te fānau 'e ina fia fai aipē te me'a fuli 'e tapu'i . I te ta'u 8 ki te 12, 'e mole kei tonu ke fakama'ua he me'a ki te tamasi'i , fakafalala ki tana filifili 'āteaina .

▪ **Te 'ū kui**

'E natou ma'uhiga 'aupito. 'E natou kau ki te fa'ufa'u o te 'ū fānau, he ko pāki nātou o te fakapotopoto. Kapau 'e natou 'ave 'onatonu mokopuna ki te misā pea tuku lelei age te 'ū fānau ke natou olo o misa. I te lakaga 'e tali ai e te 'ū fānau 'ia te sakalameta o te kōfilimasio, 'e tokohaha'i nātou 'e natou palalau'i te ma'uhiga o 'anatonu kui i te fa'u o 'onatonu ma'uli fakakilisitano.

▪ **Te 'ū kautahi fakatūpulaga**

Mai te ta'u 8 ki te ta'u 20, 'e ma'uhiga 'aupito 'ia te 'ū kautahi 'aia. I te lakaga 'aenī, 'aē 'e mata mai ai 'e tau 'ia te 'Ēkelesia mo ni faigata'a'ia, kua liliu ia te 'ū kautahi fakatūpulaga ko ni pāki fiafia pea mo ma'uli o te Tui. Toe ma'uhiga foki mo te tokaga a ni'ihī talavou ki te tauhi o te tamaliki tūpulaga. Ko te ma'uli fakatahi mo fetokoni'aki 'aia, 'e hā mai ai te lelei takimu'a o te ma'uli fakatautēhina fakakilisitano.

▪ **Kua hala 'ia te me'a fuli**

Kailoa. 'E tatau aipē pe'e mole kei tui 'ia te tamasi'i, 'e mole feala ke tou palalau fēia. Ko te tamasi'i, 'e mole ko he fua o takita fakahinohino pe'e ko he fua o tona ne'e mole tokaga'i. 'Uluakipē 'e 'āteaina ia, pea ko te 'Atua 'e ina hoko atu 'ia te gāue. Ko la kā gāue ki ai. 'E feala ke tou kole ki ai.

▪ **'E mole kei tui ta'aku tamasi'i**

.Ko te ma'ua ia ke iai he temi fēia pea hoki feala ke mo'oni te filifili kā ina fai leva, fili 'aia ka ina fai i tona loto tokotahi. 'E mole tonu ke muli fakakinou i he fakakaukau ne'e ko he fili ia a 'ana mātu'a

**Tala manatu a Jean Pierre Rosa,
fakatahi mo Veronique Goubert,
mai te Tiosesi o Nanterre**